

Chlamys amphicyrta (Locard) ten onrechte uit Nederland vermeld
(medegedeeld ter verg. van 26 Febr. '49 te Amsterdam)

door C.O. van Regteren Altena

Op de stranden van Zeeuwsch-Vlaanderen, de Kaloet, Walcheren en Noord-Beveland spoelt geregeld, zij het nooit in grote getale, een Chlamys aan, waarvan de determinatie moeilijkheden geeft. In de literatuur vindt men haar het eerst vermeld door Vernhout in een lijstje "Fossiele of daarop gelijkende schelpen van het strand van Domburg" op bldz. 183 van het tweede deel van den "Catalogus der Nederlandsche Mollusca van 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie" (1916, Zool. Meded., deel 2, bldz. 159 - 184) als ? Chlamys flexuosa (Poli). van Heurn (1927, De fossiele schelpen van het strand van Walcheren. Verh. Geol. Mijnbouwk. Gen., Geol. Serie, deel 7, vijfde stuk, plaat 7) beeldt er daarna op fraaie wijze een vijftiental exemplaren van af, die hij Pecten glaber L. noemt. Blöte (1929, Over recente en fossiele mollusken van het Nederlandsche strand. Zool. Meded., deel 12, bldz. 26 en 27) spreekt van een fossiele soort, die hij Chlamys (Flexopecten) glaber L. noemt en een recente, Chlamys (Flexopecten) flexuosus Poli, beide van het strand van Walcheren. Van Heurn ziet later (1936, Over fossiele schelpen van het Nederlandsche strand en hare verwantschap met fossielen uit de tertiaire lagen van België en Engeland. Wageningen, bldz. 10 - 14, pl. 2 en 3) ook twee soorten in het materiaal, namelijk Pecten glaber L. en Pecten (Flexopecten) inaequicostalis Lam. met de var. pertransiens Sacco.

Bij het onderzoek van een zo groot mogelijk materiaal voor het schrijven van mijn proefschrift kwam ik tot de conclusie dat er zeker sprake is van slechts één variabele soort (1937, proefschrift bldz. 62 en 173), die ik met enige aarzeling Chlamys glabra (L.) noemde. Daar deze determinatie mij niet geheel bevredigde, werd later mijn aandacht getrokken door publicaties over Chlamys amphicyrta (Locard), een soort alleen als fossiel bekend en oorspronkelijk beschreven naar exemplaren aangespoeld op het strand van Pouliguen (Loire Inf.) en enkele andere vindplaatsen in Frankrijk. Zij werd afgebeeld door Bavay (1905, Journ. de Conch., deel 5, pl. 2 f. 1 - 5). Ik meende onze Zeeuwse fossielen met deze soort te kunnen vereenzelvigen.

Daar dergelijke fossiele Chlamys niet uit onzen bodem bekend waren, stond de ouderdom van onze aangespoelde schelpen niet vast, al vermoedde ik wel dat zij uit plistocene lagen afkomstig zouden zijn. (verg. 1937, proefschrift, bldz. 131). Later toonde Ir. K. J. leeflang te Vogelenzang mij een schelp, onmiskenbaar van dezelfde soort als de Zeeuwse exemplaren, afkomstig uit de Eemlagen uit een boring in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Ook zag ik een schelp en enkele fragmenten afkomstig uit de Eemlagen in den ondergrond van Castricum. Zij behoren tot de collectie van het Comité ter bestudering van de Nederlandse mariene fauna te 's-Gravenhage. De soort heeft dus zeker in het plistoceen "in ons land" geleefd. Bloklander vond ook exemplaren in materiaal, dat grotendeels uit de Eemlagen afkomstig moet zijn, van opgespoten terreinen bij Amsterdam. Hij vermeldt deze als Chlamys amphicyrta (Locard) (1946,

Basteria, deel 10, bldz. 16, 18).

Om geheel zeker van mijn determinatie te zijn, zond ik enkele monsters van de Zeeuwse Chlamys aan Dr. P.H. Fischer te Parijs, daar uit zijn publicaties blijkt, dat hij Chlamys amphicyrta goed kent. De heer Fischer was zo vriendelijk mij niet alleen uitvoerig zijn mening over de Zeeuwse schelpen te schrijven, maar ook twee kleppen van de echte Chlamys amphicyrta te zenden. Hieruit blijkt dat de Zeeuwse exemplaren daarmee z e k e r n i e t overeenkomen. Chlamys amphicyrta is een grotere soort, met stevigere, bolle-
re schelpen. De heer Fischer vindt het Zeeuwse materiaal deels meer aan Chlamys flexuosa, deels meer aan Chlamys amphicyrta aansluiten, doch met geen van beide soorten volkomen overeenstemmen.

Ik besprak de kwestie met den heer Bloklander, die evenals ik veel materiaal van den Zeeuwsen vorm gezien heeft. Wij zijn beide overtuigd dat het hele materiaal tot één variabele soort behoort en dat deze soort niet Chlamys amphicyrta (Locard) is. Wat ik sinds 1937 van Chlamys glabra (L.) heb gezien, heeft mij het standpunt doen verlaten dat wij met deze soort te maken hebben. Mijn conclusie is daarom dat Vernhout's oorspronkelijke determinatie: "? Chlamys flexuosa (Poli)" waarschijnlijk tot dusver de beste was. Studie van de variabiliteit van deze recente soort en van fossiele als zodanig gedetermineerde schelpen kan ons op den duur misschien verder brengen.

Nog eens: De Kaloot.

In het Corr.bl. no.31 staat op bldz. 219 en 220 een uit de Nieuwe Rotterdamse Courant overgenomen berichtje over het verdwijnen van de Kaloot, de bekende schor in het Sloe op de Z.W.hoek van Zuid-Beveland. Van enkele kanten kwamen hierop reacties. De heer A.Slabber, hoofdambtenaar Rijkswaterstaat, was zo vriendelijk er op te wijzen dat dit bericht onjuist was, "omdat de afsluitdijk ten Noorden van de Kaloot is geprojecteerd en deze plaat ook overigens geheel in tact wordt gelaten". Het haast maken met het verzamelen van fossielen, waartoe in het genoemde citaat werd aangespoord, heeft volgens de heer Slabber, geen zin "omdat door andere (natuurlijke) oorzaken als de voorgenomen inpoldering de laatste tijd op de Kaloot vrijwel niets meer te vinden is". De heer Brakman merkte op: "Er hebben al heel wat Hollanders op gereageerd door een reis naar Zeeland! En die hadden een dubbele strop, want de Kaloot is tegenwoordig heel weinig productief. Dit schrijf ik toe aan de kustwaartse verplaatsing van de stroomgeul vóór de Kaloot. Het strand wordt daar door voortdurend smaller en lager en de afgebroken rij lage duintjes van 1924 is finaal weg, langzamerhand afgespoeld en afgewaaid, terwijl het strand geen nieuw zand meer leverde. Die verplaatsing der stroomgeul ongeveer Noordwaarts al die jaren is zeer beduidend geworden. Het eigenlijke schor, dat tusschen de duintjes en de zeedijk ligt, is mede al heel wat versmald op sommige plaatsen". "Zoals de Kaloot was in de jaren na 1924, zal wel een groot deel der mensen van nu hem niet weer terug zien!"

Van andere zijde kwam een berichtje dat er bij Rammekens sinds kort interessante fossiele schelpen te vinden zijn. De heer Brakman deelde hierover het volgende mede: "Het strandje bij Rammekens is erg beperkt". "Men vindt er kleine soorten. De vele, mooie grote schelpen van de Kaloot van vóór ca.20 jaar spoelen er niet aan. Ik ben een beetje bang, dat extra reizen uit Holland naar Rammekens voor velen een tegenvaller zal zijn". "Er zijn maar een paar goede plaatsen. De beste plaats ligt het dichtst bij Ritthem, dus aan het Zuidelijke eind van het "kunst"strandje. De Westenvind schijnt het gunstigst te zijn. Wegens de beperkte ruimte is de voorraad soms spoedig uitgeput. Hoe lang de toevær van pliocene schelpen daar zal aanhouden, is natuurlijk niet bekend. Sommigen beweren, dat het nu al gaat afnemen".

Voor meer berichten over de Zeeuwse vindplaatsen van fossiele schelpen, houden wij ons ten zeerste aanbevolen. red.